

Mattatschs pasturs a Vrin tranter 1910 e 1930.

Mattatschs tuatschins pasturs 1910–1930.

FOTOS FOTOTECA DRG

«Verdingkinder reden – Enfances volées»

Exposiziun ambulanta en il Museum retic

■ (anr/fa) Dapi l'onn passà fin l'onn 2013 vegn mussada en ina dunsaina citads en Svizra l'exposiziun davart ils uffants che han gi da bandunar lur famiglias. Ella sa basa sin bundant 300 intervistas cun perditgas. «Jau aveva scumond da discurre tar la maisa. Ins discurreva da mai, ma na cun mai», sa regorda Heidi ed Ernst sa anc ch'el crida va savens, «senza savair ensavez precis pertge, simplamain perquai che jau era abandonà, sulet, e na sentiva nagina affecziun.» Cun ina vernissascha han ins avri ier en il Museum retic a Cuir l'exposiziun actuala «Verdingkinder reden – Fremdplatzierungen damals und heute». Jürg Simonett, il manader dal Museum retic, ha numnà a chaschun da la conferenza da pressa ordavant ils motivs ils pli frequents pertge ch'els uffants avevan dad ir a lavurar utrò: «Povradad, divorzi, negligentscha u geniturs surdumandads eran las raschuns per plazzar ils uffants en auters lieus.» L'istoricra Jacqueline Häusler, commembra da la societad Verein Geraubte Kindheit e manadra dal project, ha explitgà ils intents da l'exposiziun.

En il center da l'exposiziun che las istoricras Loretta Seglias (san.) e Jacqueline Häuser han preschentà stattan documents auditivs.

FOTO F. ANDRY

rapports persunals anteriurs uffants plazzads e cussadents da chasas d'uffants.» Uschia stattan en il center da l'exposiziun documents auditivs ch'èn vegnids tshernids da 300 intervistas cun persunas en la Svizra franzosa e la Svizra tudestga. «Questas persunas pertutgadas rapportan davart lur vita e co ch'ellas van enturn cun lur regurdientschas.» L'inscenaziun ed ulteriuras in-

furmaziuns en tudestg e franzos gidan ad enleger ils rapports da las perditgas da quels temps. En mintga lieu nua che l'exposiziun vegn preschentada mussa ina fanestra regionala ils connexs cun la regiun.

Ils «Schuobacheclers» ed outra lavur d'uffants en Grischun
La part grischuna da l'exposiziun ha

cumpilà l'istoricra Loretta Seglias: «Fin il 20avel tshientaner gievan mintg'onn millis d'uffants povers dal Grischun e d'auters chantuns da la Svizra orientala a lavurar en la Svevia superiura, oravant tut sin bains purils», ha ella declerà als represchentants dals meds da massa, «il destin dals uschenumnads 'Schuobacheclers' sumegliava quel dals 'spazzachamins', uffants dal Grischun talian u dal Tessin che avevan da lavurar sco spazzachamins bunmartgads en las citads da l'Italia dal nord e da tut l'Europa.» Er anc en il 20avel tshientaner eran tenor ella bleras famiglias grischunas dependentas da las entradas supplementaras che lur uffants manavan a chasa. Els uffants vegnivan davs davent per in tshert temp, els lavuravan sin bains purils u sin alps, en hotels u sco emploiads da chasa. «En il decurs

da l'emprima mesadad da l'ultim tshientaner ha la regenza grischuna badà che la legislaziun era manglusa, che blers dals uffants plazzads en lieus esters na vegnivan betg survegliads, uschia era il privel da maldievr dals uffants grond», ha ditg l'istoricra. 1955 ha il Grischun perquai relaschà la «ordinaziun davart la surveglianza dals uffants confidads». Sco che Jacqueline Häusler ha concludì han fin uss var 60 000 persunas vesì l'exposiziun e bundant 320 classas da scola populara e scola media. Infurmaziuns davart las occurrenzas accumpagnantas chattan ins en l'internet www.raetischesmuseum.gr.ch.

L'exposiziun Verdingkinder reden – Enfances Volées vegn mussada dals 17 da settember 2010 fin ils 9 da schaner 2011 en il Museum retic a Cuir. Uras d'avertura da mardi fin dumengia da las 10.00 a las 17.00.

Crusch cotschna gida a chattar confamigliars

En collavuraziun cun ils responsabels da l'exposiziun Verdingkinder reden – Enfances Volées porscha la Crusch Cotschna Svizra ad anteriurs uffants plazzads u cussadents da chasas d'uffants ch'èn vegnids separads da lur famiglias in servetsch da tshertga per chattar lur geniturs biologics e confamigliars, ma er actas persunalas. In-

furmaziuns pli detagliadas survegnan ins da la Crusch Cotschna Svizra: Nicole Windlin, tracing@redcross.ch, per telefon 031 960 77 75 u per fax 031 960 75 60. Infurmaziuns dat era la societad Verein Geraubte Kindheit, telefon 044 251 04 44, per e-mail: Heidi Huber, media@verdingkinder-reden.ch.

«Elavurar quest chapitel stgir da l'istorgia svizra»

L'exposiziun vul tenor ella evitar ch'il chapitel da l'istorgia svizra, ils uffants plazzads, crodia en emblidanza: «Noss intent era da laschar vegnir a pled en